

LLEGIR I ESCRIURE: UN DRET DE LES DONES

Mercè Sagrera y Anna Lafon

Fecha intervenció: jueves 20 de noviembre	Hora: 12.00 – 12.30	Aula 1
---	---------------------	--------

Estat de la qüestió

L'Alt Penedès és una comarca amb un percentatge d'immigració del 13% aprox. i un perfil d'immigrat en el que hi predominen persones marroquines d'origen rural. Com que la comarca de l'Alt Penedès disposa d'una xarxa de transport públic molt deficitària resultava difícil poder assistir als cursos que s'oferien a Vilafranca. Aquest factor lligat al fet que no existia una oferta clara d'aquest tipus de formació a la comarca va empènyer al Consell Comarcal a dissenyar un programa i a dotar-se d'un equip de professores qualificades per tal que es poguessin desplaçar pels pobles. Així és com va néixer el programa d'acollida i alfabetització anomenat *Parlem-ne*, que compta amb el suport del Consorci per a la Normalització Lingüística i Òmnium Cultural.

Aquest programa està adreçat al conjunt de persones no alfabetitzades, residents als municipis amb qui s'ha signat conveni (15 en total) i obert tant a homes com a dones, encara que la participació al llarg del temps ha esdevingut, majoritàriament, de dones estrangeres procedents de: països de l'Est, Llatinoamèrica, Xina, etc. però, sobretot, del Marroc (i més concretament de les zones rurals) que no han estat mai escolaritzades i per tant són analfabetes en la seva pròpia llengua.

Les dones d'aquest col·lectiu no acostumen a treballar fora de casa, ja sigui perquè no tenen el permís de treball (al venir reagrupades), ja sigui per les dificultats de comunicació i és, per aquest motiu, que tenen més temps per assistir a classe i que poden participar més en la quotidianitat de la nostra societat.

Objectius

L'objectiu principal del projecte és procurar que les persones analfabetes nouvingudes puguin comunicar-se en català, per tal d'assolir un nivell d'autonomia suficient per desenvolupar-se amb normalitat pel territori i integrar-se fàcil i ràpidament al nou món que les acull. El coneixement del català els ha de permetre interactuar amb la societat que les envolta en la vida quotidiana: entendre's i comunicar-se amb fluïdesa amb els mestres dels seus fills; amb els metges que les atenen; al mercat; amb els veïns; etc. i, alhora, que coneguin, entenguin i respectin la cultura, el batec i el tarannà de la societat en la que es troben actualment.

Desenvolupament

Un cop conformat el projecte *Parlem-ne*, el Consell Comarcal va fer una crida als ajuntaments dels pobles de la comarca que hi volguessin participar.

Des de la primera edició, la iniciativa ha estat sempre molt ben rebuda per part dels ajuntaments de la comarca amb un nivell de cobertura que ha passat del 26% l'any 2005, al 56% l'any 2008. Dit en altres paraules, l'any 2008 el programa compta amb la participació de 15 municipis i s'han organitzat un total de 56 cursos.

També el nombre d'alumnes ha evolucionat substancialment passant de 70 alumnes matriculades en el 2005 a 201 alumnes en el 2008, el que representa un increment del 65%. Cal afegir que el nivell de compromís de l'alumnat és elevadíssim amb una assistència regular del 73% dels casos (entenen com assistència regular persones que han assistit com a mínim al 80% de les classes). La proposta d'aquests cursos, des de l'inici, ha tingut molt bona acceptació, especialment per les dones d'origen marroquí, però també per llatinoamericanes, dels països de l'Est i un grup, cada vegada més important, de xinesos.

Per tal que puguin assistir a les classes, els cursos es programen dins de l'horari escolar. D'aquesta manera, les alumnes poden compaginar les tasques familiars amb l'assistència a classe. En les darreres edicions del programa hi hagut un increment de sol·licituds per crear cursos, en horaris no escolars, de tarda o bé nocturn, adreçat a un col·lectiu d'homes cada cop més nombrós.

L'equip de docents ha anat adaptant els recursos de l'aula a partir de diversos materials, adequant-los a les necessitats i interessos de l'alumnat (quaderns de lectoescriptura, comprensions lectores, fulls de càlcul, jocs, pòsters, dramatitzacions amb realies, etc.) i creant-ne de nous quan ho considera necessari per a la progressió de l'aprenent i l'adquisició de la llengua. Per poder aprofitar millor els recursos, cada grup està format per un mínim de 8-10 persones, tot i que, a vegades, s'inicia algun grup amb menys alumnes, decisió que depèn de cada ajuntament.

Malgrat que els grups es componen de persones analfabetes en cadascun d'ells ens podem trobar persones amb diferents nivells d'assoliment, tan de **coneixements en l'expressió oral**: algunes dones són acabades d'arribar, mentre que d'altres ja porten anys vivint a la península i saben una mica de castellà; com de **coneixements en l'expressió escrita**: algunes a mesura que van assistint a les classes van coneixent una mica el nostre abecedari, o ja el coneixen perquè es van iniciar en la nostra escriptura en castellà. Però hi ha un nombre gran d'alumnes que mai havien estat escolaritzades, ni tenen hàbit d'estudi, ni han assistit a cap tipus de centre d'ensenyament, ni havien vist escriure d'esquerra a dreta fins arribar al nostre país.

Així doncs, el perfil de les alumnes que assisteixen a aquestes classes és molt heterogeni, va des de persones que no coneixen cap alfabet, ni el de la llengua que parlen, fins a persones que han fet una escolarització molt precària (d'un o dos anys) en la llengua materna. Per tant, l'alumnat que s'atén en els pobles és molt divers, en el domini previ tant pel que fa al nivell oral com a l'escrit.

El programa consta de 3 cursos anuals. Cada curs té una durada de 30 hores, distribuïdes en 10 setmanes, a raó de dues sessions d'1,30 hores cadascuna.

En cada sessió es reparteix el temps entre exercicis de lectoescriptura i d'expressió oral sota un enfocament comunicatiu.

El professorat disposa de làmines, fotografies, dibuixos, contes, etc. per tal d'anar dirigint l'expressió oral, segons el tema que pertoca, durant una part de la sessió.

L'altra part de la sessió, es fa un seguiment més personal de la destresa en lectoescriptura de cada alumna. Cadascuna té un quadern de lectoescriptura que utilitza a l'aula. Cada persona va al ritme que li marquen els seus coneixements previs i les seves habilitats, els quals es van ampliant i adquirint a l'aula amb un aprenentatge molt metòdic de les destreses bàsiques d'escriptura. Aquest quadern és personal i poden endur-se'l a casa quan està complet, però no abans, perquè s'ha observat que qui feia la feina era algun fill en etapa escolar.

A mesura que el grau de competència lingüística millora, anem introduint els trets característics de la cultura catalana: les festes, les cançons, els jocs, les habilitats socials, les normes de convivència i tracte social (com ens saludem, la visita al metge, les entrevistes de feina, etc.) de la manera més pràctica possible.

Avaluació

Si tenim en compte que es tracta de persones analfabetes, que la majoria no han estat mai escolaritzades i que desconeixen la nostra llengua i el nostre alfabet, creiem que progressen adequadament, tot i que cada alumna, té el seu ritme d'aprenentatge.

Cal fer esment que l'únic contacte que tenen amb el català i la lectoescriptura és durant les classes, ja que totes elles formen una comunitat dins dels mateixos pobles i és rara la interrelació amb ambients catalanoparlants. També cal dir que, tot i que viuen en pobles petits, els mateixos autòctons els parlen en castellà.

Podem afirmar que, en general i amb una assistència regular a classe, els resultats són molt positius en tant que són capaces, en un període no molt llarg de temps, uns sis mesos, d'identificar els sons amb les lletres corresponents i en uns dos cursos escolars, d'aprendre noves paraules, comprendre i construir frases curtes i entenedores, alhora que van coneixent els nostres costums i la nostra cultura.

Algunes d'aquestes alumnes, després de passar per la fase d'alfabetització, segueixen en l'estudi de la llengua catalana: En el decurs dels darrers 2 anys, 14 alumnes han passat a un curs de nivell inicial, 11 a un bàsic 1 i 7 alumnes han cursat un bàsic 2. Tots aquests cursos es fan amb professors del CNL que també es desplacen als pobles.

D'aquest darrer grup d'alumnes, normalment les més joves, amb més facilitat d'aprenentatge i més interessades en trobar una feina, fan un curs de formació ocupacional (no podem aportar dades perquè no hi tenim accés).

Conclusions

Creiem que és important no oblidar-nos de l'interès que aquestes persones nouvingudes analfabetes mostren per la nostra llengua i cultura i, com a partir d'aquest inici en l'escolarització en el país que ara viuen, sovint fan progressos que van molt més enllà de l'alfabetització.

És evident i necessària, la importància de dedicar-hi esforços i recursos en l'ensenyament i aprenentatge de la llengua catalana entre els col·lectius descrits. L'interès no sols és unidireccional per part dels nouvinguts, sinó que és bidireccional, ja que la població autòctona també es pot beneficiar indirectament de què aquestes persones s'integrin el més aviat possible –amb tota l'extensió semàntica que la paraula *integració* connota-.

Des d'aquestes línies hem pretès compartir la nostra experiència com a professores participants del projecte *Parlem-ne* i les dificultats que veiem que tenen les alumnes adultes analfabetes, d'altra banda *les gran olvidadas*.

En aquest sentit i per a un bon assoliment de la llengua creiem que és fonamental:

- el compliment en l'assistència a les classes (que com hem vist és molt elevat, el 73%)
- el seguiment de la rutina setmanal a les aules que fa que es redueixi la durada de l'aprenentatge
- la insistència en l'ús social de la llengua perquè les ajuda a moure's amb més autonomia i seguretat i els hi dóna més oportunitats d'inserir-se a la societat en igualtat de condicions que la resta de la població
- la necessitat i conscienciació dels autòctons perquè s'acostumin a parlar a la població nouvinguda en català (sempre que les circumstàncies ho permetin) ja que farà que progressin de forma més ràpida
- la millora dels espais de relació que fomentaria la trobada entre nouvinguts i autòctons

Finalment, voldríem encoratjar a professors i estudiosos de l'analfabetisme i de les tècniques de lectoescriptura, a investigar en aquest camp, crear nous materials didàctics adreçats als adults per tal de poder atendre d'una manera més curosa i més capacitadora a aquest segment de la població nouvinguda.